

Estatu-gizonen amesgaiztoa

Handikiak artega dabilta, ez omen dute ulertzen gertatzen ari dena. Dylanen kantako gizon argalari gertatzen ziztzaion legez, zer edo zer gertatzen ari da hemen eta berorrek ez daki zer den, ez da hola Mr. Jones? Mariano Raxoi omen da gaurko Jones jaunetako bat. Espainiako lehendakaritza eskuratu du, bere alderdia autonomia erkidego gehienetan boterean dago, hiri handi ia guztietan, diputazioetan... Zer esanik ez, mass medien panoraman hegemonikoak dira bere aldekoak (dituen kritika ia bakarrak bere eskumatik datoz!), botere finantzario eta ekonomikoak poztu ziren hauteskundeak irabazi zituenean... Boterea erabatekoa denean, tximeleta baten hegal astintze ñimiñoenak zirimola ikaragarriak sor omen ditzake agintearen aire sargoritsuan. Halaxe gertatzen ari dela dirudi. Sendoa baina azkenean errituala izan den greba orokor bat eta Andaluziako hauteskunde autonomikoak galdu (bototan irabazi, baina boterea eskuratzeko aukerarik gabe), horiek biak aste berean gertatu izanak berriro ekarri du Espainiako gobernuaren sendotasuna zalantzan jartzea, nazioarteko finantza merkatuek berriro zigortu dute estatu horren arrisku prima, Europar Batasuneko korridoreetan zurrumuruak areagotzen dira eta... Aka-bo! Interbentzioaren mamua eta beldurra, gaur egungo gobernarien amesgaiztorik gaiztoena.

Gertatu da jadanik Grezian, Irlandan eta Italian, eta bizitzak aurrera darrai. Bertako jendeak gorriak eta beltzak ikusten segitzen du, demokrazia oso mindua gertatu da, batez ere Italian interbenitzeko moldeagatik —de facto Europar Batasunak inposatu du teknokraten gobernu bat, Berlusconi presidente hautatuak amore eman ondoren—, ber-

tan dagoena izatez protektoratua, kolonizazio garaiko figuraren birmoldaketa, ote den eztabaida daiteke... Enfin, egia da hori guztia, baina finean ekonomikoki porrot egindako estatuak dira (eta politikoki ere, Greziako gobernuak gezurra esan zuen kontuak aurkezterakoan eta Berlusconiarena esperpentikoa zen), Europar Batasunean daudenak eta moneta euroa dutenak. Beraz, esparru osoak porrot egin ez dezan salbuespenezko neurriak hartzen dira, eta funtsean ez dira gauzak horrenbeste aldatzen.

Mendebalde osoan eta munduko beste leku askotan ere oso hedatua dagoen ekonomia eta politikaren arteko uztarketa postmodernoak —bere publizistek *governantza* deitzen dutena, Negri eta Hardt bezalako kritikariek Inperioaren molde berrizat aurkeztu dutena— jarraitzen du agintean; demokrazia formalaren dogmak errespetatzen dira, gutxi gorabehera, lan merkatuak malgutzen dira, gizarte zibila itotzen da, baina populazioak —edo horren sektore esanguratsu batek— kontsumoaren martxari eusten segitzeko baldintzak bermatzen dira. Benetan ba al dago horrenbeste diferentziarik interbenitutako edo interbenitu gabeko herrialdeen artean? Noski, badaude aldeak Finlandia eta Grezia artean, Alemania eta Portugal artean, Frantzia eta Irlanda artean bezalaxe. Aspalditik egon diren aldeak, historikoki finkatutakoak, hor daude; baina krisi honek ekarri dituen aldaketetan eta atzerapausoetan, non da aldea? Hain hil ala bizikoa da interbenitua ez izatea?

Azkenean Espainia interbenitua izango da, ziurrenik —tira, profeziak horren epe laburrean egitea oso arriskutsua da, baina...—; azken urte zoriontsuetako loraldi ekonomikoa batez ere Europatik ailegatutako kohesio funtsetatik etorri zen, baina diru horiek erabili ziren eraikuntzan eta higiezinaren espekulazioan oinarritutako ekonomia fiktizioa eratzeko, pelotazoz pelotazo eta dena airean. Ez zuten turismo iraunkorra bultzatzeko ezer egin, nekazaritza eta abeltzaintza hondatu dira urte horietan (esnea produzitzeko Espainiak duen kuota irrigarria da, bere garaian ahultasunetik egindako nego-

ziazioaren ondorio; gaur egun ez da esne nahikorik ekoizten kuota horretara iristeko ere, zer esanik ez, barneko kontsumoa inportazioaren bidez ase behar da), espekulazioarekin egindako dirutzekin (gaur egun piperrik balio ez duten orubeetatik irabazi behar ziren diru espektatibekin) erosi zituzten bankuak eta energia konpainiak, zegoen industria apurra deslokalizatu zen, B+G gastua erridikulua da... Zorrarekin arazo handienak dituzten estatuak, hau da Grezia, Irlanda, Portugal, Italia eta Espainia, dependentzia energetiko handiena dutenak dira, aldi berean. Ekonomia prekarioak eta ekoitzi ezin duten petrolioarekiko menpekotasun izugarria. Panorama ederra hurrengo urteotarako. Azkenean, Alemaniak markoa berreskuratzea erabakitzen badu, edo porrot egindako estatuak eurotik kanporatzeko mekanismoa eratzten badu, ez da interbentziorik egongo. Bestela, Espainiako Erresumak edo eurogunetik alde egin edo interbentzioa onartu beharrean, erregutu beharko du.

Baina Espainia eguzkia ezkututzen ez zen inperioa izan zen, basakerian, genozidioan eta lapurretan oinarritutako inperioa, baina inperioa azken finean. Horregatik, inperioan oinarritutako garapena aurrera zihoala barneko adostasunak eta hegemoniak ez ziren inoiz landu; eta, koloniak galtzean, barneko etsaiak baino ez ziren geratu, koherentzia osatze aldera. Eta horretan joan zen XX. mendea. Berriki Josep Ramonedak esan duen bezala, orain dela 30 urte bi arazo konpontzeko —Hego Euskal Herria eta Katalunia— 17 problema berri asmatu ziren, denontzako kafe autonomikoa, alegia. Eta laster, Europak eta merkatuek autonomien gastuen kontrol ezari galga egitea inposatzen dutenean, orduan, lehengo benetako bi arazotxoek porrot-estatu horretatik alde egiteko arrazoiak biderkatuko dira, eta irabazitako denbora garesti ordaindu beharko du Espainiako Erresumak. Hortik doaz Raxoiren beldurrak, seguru asko. Gero eta gaitzagoa da estatu-gizona izatea. (Ostera ere, bestelako bidea jorratzea —ekonomia globalizatutik deskonexioa, zuhurtasuna, sostengarritasuna, umiltasuna eta sakrifizioa— erabaki duen kontra-

eredu aipatuenean, Islandian alegia, andreek hartu omen dute res publikoaren martxa, eta bestelako balio eta jakintzetatik ateratzen ari omen dira aurrera horrenbeste hondoratu zen irla. Andreen mendea izango ote da hau, Touraine frantziar soziologo finak iragarri bezala?)

Nafarroa 2012

Ameriketako lur aberatsetan bere inperioaren zutoin nagusiak finkatzen hasia zenean, Gaztelako Erresuman erdigunea eratzen ari zen Espainia proto-estatu modernoak Nafarroa erreinu zaharra okupatu eta bere agintepean jarri zuen, 1512. urtean hasi zen prozesu odoltsuan. 500 urte betetzen dira aurten eta ezbaia historiografikoa zerbitzatuta dago, atzean gaur egungo korapilo politikoak nabarmentzen diren bitartean. Adostutako anexio baketsua izan zen hura gaur egungo nafar *statu quo*a maite dutenentzat, inbasio eta okupazio prozesu odoltsu eta mingarria euskal subiranismoaren lerrootan kokatzen direnentzat. Azken horiek, gainera, ahalagin handia egin dute azken urteotan historiografia ofizialak ezkutatutako zenbait datu eta errealitate argitze aldera.

Baina subiranismoaren barnean ere badago horren inguruko gatza eta piperra duen ezbaia: Erdi Aroko Nafar Erresuma haren agintepean egon ziren historiako momenturen batean gaur egun euskalduntzat ditugun lurralde guztiak, Karrantzatik Irunberrira eta Baionatik Tuterara; eta horixe omen dugu, beraz, balizko euskal estatuaren oinarri historikoa eta baita justifikazio gorena. Bo, Erdi Aroko erresumak Erromatar Inperioaren hondarretatik sortzen dira eta horren moldeak mimetizatzen dituzte: erdigune bat dute, ondo gobernatua (ondo menperatua, esan nahi baita), eta hedatzen dira inguruko lurraldeetan zehar tokian tokiko gerra-jauntxoekin akordioak eginez, edo armen bidez menperatuz. Erromatar Inperioak ere Euskal Herrian *ager* izeneko lurralde lauetan bere botere egiturak nahiko finkatu zituen; eta *saltus* izeneko basa lurretan, bertako gizarte aurre-estatala,

hau da, bertako gizartearen egiturak, mantendu ziren: leinu patriarkalak, Europa osoan zehar zeuden senidetasunean oinarritutako antolakuntzak, alegia. Leinu horietako jaunak Erdi Aroan *ahaide nagusiak* bilakatuko dira, jauntxo feudalak, eta horien arteko nagusia —edo hobekien negoziatu eta adostasunak lortzen dituena—, Erregea.

Berriz diot, inperioaren moldeak, baina eskala geografiko txikiago batean. Eta inperioaren kritikari postmodernoek (gorago aipatutako Hardt eta Negri, nabarmenki) azpimarratu bezala, antolakuntza horretan, bai kanpora begirako eta bai barnera begirako gerra ezinbesteko osagaia da, *statu quo*a mantentze aldera. Gure kasuan, leinuen arteko liskarrak —oinaztar eta ganboatarrak, agramondar eta beaumontarrak—, eta guztiak jende xehearen kontra: petxak eta zergak, emakumeen bortxaketak kanoi-haragia izan behar zuten bastartak ekoizteko, lapurretak, hilketak eta demasakeriak... Autonomia irabaziz joan zen jende xehea —merkataria, artisauak— azkenean eratze berriko hirietan hasi zen errefuxiatzen, eta hor Gaztelako erregeen maisu jokaldia egon zen: eurek eskaini zieten legitimazioa eta babes hiri berriei. Eta horrela, zenbait euskal lurralde Gaztelara begira kokatu zen, eta Nafarroako Erresuma hondatu zenean *statu quo* berria negoziatu zuten agintari berriekin: foruak antolakuntza politiko eta ekonomikorako eta Espainiako literaturan hain komikoa izan den odolgarbitasuna eta aitase-metasun unibertsal antolakuntza horren diskurtso legitimatzaile bezala.

Subiranotasunaren bidea

Eta euskaldunak, horrela, nafar-aragoiera erdaraz mintzatzeko estatu baten menpe egotetik gaztelaniaz mintzatzeko estatu baten menpe egotera pasatu ziren, eta beste laurhun urte igaro ziren estatuen konfigurazioan agertzen diren berrikuntza zentralistek beste aldarrikapen diskurtso bat sortzera behartu arte. Eta azken mendean ere diskurtso

hori dezente moldatu dugu euskaldunok, abizenetik euskarara eta euskaratik gaur egun munduan ezagutzen zaigunagatik ezberdintzera: Bizkaiko golkoaren magalean dagoen aglomerazio urbanoan, azken urteotan egon diren autonomia erregimenei esker, egoera sozio-ekonomiko nahikoa ona eratu da, Espainiako errealitate katastrofikoarekin zeri-kusi gutxi duena, nahiz eta de facto estatu horren antolaketza politikoaren menpe egon. Termino horietan mintzatzaren ziren berriki, adibidez, bi akademiko kanpotar ezagun *Le Monde diplomatique* erreferentziazko aldizkarian. Kontzertu ekonomikoek ematen dituzten ahalmen politiko eta ekonomikoengatik begiratzen gaituzte inbidiaz gure lagun *arazotsuek*, katalanek, eta baita eskoziarrek eta beste batzuek ere. Diskurtso subiranista berria josteko, beraz, hari diferente nahikotxo daude matazan. Eta guztietatik tiratu behar, ea zeinek eskaintzen duen ibilbide luzeena.¶